

El valor de la càbala

les primeres tertúlies foren baules de diverses sociabilitats que impulsaren microobertures culturals.

Aquest ambient, no aliè al primer apartat del plantejament de l'obra, dona pas al bloc sobre pensament literari fusterià. Un pensament que és, per descomptat, intrínsecament filosòfic. La recerca d'Iborra obrí una línia de treball, després recuperada —sota els plantejaments de desconstrucció del discurs— per Antoni Riera amb una segona tesi sobre el pensador: *La Raó Moral de Joan Fuster* (1993).

És l'anàlisi sobre el procés de construcció de l'(auto)examen de consciència de Fuster allò que dona unitat metodològica a tot el plantejament del treball sobre la condició humana concretada en una solidaritat amb el país. Condició humana —àmbit fonamental de l'humanisme— que Iborra vincula amb el «paper social de l'assagista» i els *philosophes* il·lustrats. La forma estilística «assaig» és l'adequada per a reflectir la concepció de l'«humanisme pendent» de Fuster. Els capítols segon i tercer, que conclouen lògicament en la concepció sobre la funció de l'intel·lectual, són la baula que explica tota la segona part i final de l'elaboració: la pragmàtica nacional de Fuster.

La hipòtesi d'Iborra és que el compromís amb el país de l'assagista, aquella passió «fins a l'obsessió» pel seu poble, és una conseqüència de l'humanisme concret, no pas cosmopolita. Un compromís, però, no nacionalista, sinó nacional. Aquest matís és molt remarcable, ja que actualment encara hi ha sectors que encasellen Fuster amb aquest adjectiu reduccionista. Després de situar clarament la denúncia del nacionalisme d'estat —missatge implícit de *Nosaltres, els valencians*—, Iborra esbrina l'anàlisi nacionalitària de Fuster des del *propri* context en què l'assagista congruï el seu argumentari. Aquest extrem, massa vegades obviat, relaciona la tesi nacional fusteriana amb l'apunt de la vivència biogràfica: l'anàlisi d'una lògica interna. Més enllà de plantejar si els valencians han estat una excepció com a comunitat nacional, allò que Iborra destaca és el motiu darrer fusterià: el fet de «defensar-nos com a poble».

L'edició, justificada, d'aquesta tesi aporta la primera interpretació de conjunt de l'obra de Fuster.

Xavier Ferré

Manuel Forcano (ed. i trad.)
Llibre de la Creació
Fragmenta, Barcelona, 2012
169 pàgs.

La càbala fou important en el pensament jueu medieval i ho és encara avui. Per nosaltres la importància de la càbala creix. La gent de Catalunya Nord li oferí bressol quan va néixer. Era doncs necessari que aparegués a casa nostra la versió al català del *Llibre de la Creació*, obra de la qual pouaren i pouden encara molt sovint els cabalistes. Ja des dels dies de Safed, la cèlebre capital de la càbala a Galilea (s.XVI), Isaac de Llúria —altrament dit Ari— en féu una recensió molt personal d'acord amb els canons del *Zohar* (la Bíblia dels cabalistes). A continuació el Gaó de Vilnius (s. XVIII) en féu la recensió que quedà com a definitiva. És la que s'anomena per això la recensió Gra/Ari, que és usada com a text base en totes les versions modernes: llatí (tres al s. XVII) alemany, anglès, italià, txec, jiddisch, castellà al 2006, etc.

Sobre totes aquestes versions, la catalana de Manuel Forcano té l'avantatge de prendre el *Llibre de la Creació* en el seu moment més pur —fins allà on és possible d'heure'l. Es tracta d'una traducció del text més primitiu que es pot establir, el que es troba en l'edició de Màntua 1562 (en les dues recensions, la curta i la llarga) i en la versió crítica d'I. Gruenwald 1971. D'això ens en congratulem. L'aura poètica de la traducció és un altre valor afegit. S'hi esqueia particularment en aquest tipus de llibre.

L'obra es pot dividir en quatre parts. La primera comprèn els principis metafísics de la creació. Per això s'escull el mot *sefirà* i no el comú i més lògic *misparim*. De la primera *sefirà* en surt l'aire primordial d'on Déu crearà les vint-i-dues lletres. En surt, d'aquest aire, l'aigua i el foc, etc. De

l'aigua, en surt el caos cosmològic i, del foc primordial, el Tron de Glòria i tots els àngels. A la segona part es presenten les lletres de l'*alefat* i la xifra de les seves dues-centes trenta-una possibles permutacions. Les lletres són el fonament de la creació real, efectuada per la dinàmica del verb, la pronúncia i la parla. L'obra dona instruccions de com s'han de permutar les lletres usant sovint l'imperatiu (que l'autor de la versió catalana amb molta raó ha preservat). Però de com en concret s'ha de fer, es diu «de manera prou velada i sense i sense gaire més indicacions». A la tercera part s'exposen les lletres de l'*alefat*. L'*alef* és la primera consonant, i se li dona una gran importància. Tot i això, la Torà no comença per ella..., està més enllà de la Torà, que és igual a l'1 = 'Ehad = Déu ('Ehad és un dels cent noms de Déu). La quarta part és formada pel capítol 6 i últim. Allí es fa referència al títol originari del llibre, *Hilkhot Yetsirah* (= *Lleis de la Creació*), per bé que la tradició ha acabat per anomenar-lo *Sefer Yetsirà*.

El volum conté la traducció de les dues recensions, la curta i la llarga. La traducció és, a més de poètica, respectuosa amb l'original; amb encert, s'hi afegeix el text hebreu en paral·lel a la pàgina de l'esquerra, perquè el lector pugui obtenir alguna cosa de la sonoritat del *manual* de la creació o millor dit de la re-creació tot seguint les petjades del Déu Creador.

És una obra curiosament realitzada tant per l'autor com per l'editorial, cadascú en la part que li pertoca. S'ha de subratllar la qualitat de la introducció, no gens fàcil de fer, per cert, atesa la complexitat de la història del text en si i la poesia i el to misteriós que hi respira. Són quaranta-tres pàgines que el lector no es pot perdre de cap manera. Hi ha pocs errors en el *Llibre de la Creació*. Volem, doncs, felicitar l'autor i l'editorial per editar aquesta mena de llibres que comporten tantes dificultats. Obres així són fonts necessàries, més encara, imprescindibles, per entendre tant la gent que vivia a les nostres terres a partir de finals del s. XII com la mateixa càbala cristiana que posteriorment pouarà del *Llibre de la Creació*.

Enric Cortès 39